

Рецензенти: *М. М. Кондирева* — методист Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
М. А. Нова — заслужений учитель України, керівник творчої групи учителів-словесників міста Тернополя

У посібнику використано матеріали до уроків учителів української мови та літератури шкіл м. Тернополя:

Чирської Н. П., Грабовської О. М. (Українська гімназія ім. І. Франка); *Гринчук О. Б.* (класична гімназія); *Зарихти О. В.* (гімназія «Гармонія» Галицького коледжу ім. В. Чорновола); *Марусин Г. І., Лобас Н. П.* (ТЗОШ № 2); *Ковальчук Л. М.* (ТЗОШ № 4); *Гуцул З. Б., Потокій О. В.* (ТСШ № 5); *Флешар О. Б.* (ТНВК ШІЛ № 6); *Баранікової Г. О.* (ТЗОШ № 8); *Кадило Л. Б., Волинець Г. Г., Насипаной О. Ф., Антонів Ю. І.* (ТЗОШ № 10); *Балабан Т. М.* (ТЗОШ № 11); *Бусько О. П., Білоус Г. В.* (ТНВК ШІМЛ № 15); *Петрокушин Р. В.* (ТЗОШ № 16); *Мудеревич Л. М., Шимків Г. М.* (ТЗОШ № 18); *Ковальчук Л. В., Ходякової Т. І.* (ТЗОШ № 19); *Сесик О. О.* (ТЗОШ № 21); *Марункевич Н. О., Кобилянської Г. Р., Пиріг А. М.* (ТЗОШ № 22); *Кубішин Л. В.* (ТЗОШ № 24); *Олійник Л. А.* (ТЗОШ № 25); *Пальчик О. Й., Мельничук Н. Н.* (ТЗОШ № 28).

У дизайні видання використано фрагменти картин
М. Примаченко «Іде осінь на коні», М. Дмитренка «Мелодія»

Редактор *Людмила Олійник*
Верстання і літературне редагування *Інни Атаманюк*
Дизайнер обкладинки *Віталій Нехай*

Українська література. 6 клас. Розробки уроків / укладання
Р. Оришин, Л. Залюбовської. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2020. — 240 с.
ISBN 978-966-07-2269-9

У посібнику подано розгорнуті конспекти уроків з української літератури для 6 класу за чинною програмою. Видання також містить календарно-тематичне планування.

Для вчителів-словесників, студентів філологічних факультетів.

УДК 371.321.1

ПЕРЕДМОВА

Пропонований посібник призначений для вчителя української літератури, який працюватиме у 6 класі за програмою, розробленою на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р., Закону України «Про загальну освіту». Він містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розгорнуті конспекти уроків.

Усі конспекти уроків детальні, структуровані, у кожному з них визначені тип уроку та засоби навчання. Подано необхідний матеріал про авторів, твори яких раніше не вивчалися у 6 класі.

Навчальну, розвивальну та виховну мету запропоновано реалізувати через інноваційні форми і методи навчання.

Для здійснення контролю навчальних досягнень дібрано тестові завдання, відповіді на запитання, творчі завдання тощо.

Повні й правильні відповіді на запитання і завдання тестів кожного рівня складності слід оцінювати трьома балами.

Оскільки шестикласники вивчатимуть українську літературу за одним з підручників різних авторів, то вчитель індивідуально добиратиме відповідний матеріал та домашнє завдання. З метою творчого підходу вчителя до структури уроків, унесення доповнень чи змін у їх зміст та побудову додано спеціальні рядки для індивідуальних записів. Це дасть можливість підвищити результативність роботи, зробити процес підготовки словесника до уроку цілеспрямованим та креативним.

Завдання вчителя, що викладатиме українську літературу в 6 класі, — зацікавити дитину українською книжкою, формувати інтерес до усвідомлення морально-етичних, світоглядних, національних цінностей, естетичного відчуття образного слова. Сподіваємося, що пропонований посібник допоможе досягати цієї мети.

Урок 1. Вступ. Книжка в житті людини. Творча майстерня автора від давнини до сьогодення. Зміни формату книги впродовж віків. Сучасний читач і його роль у новому «житті» твору

Мета: визначити разом із шестикласниками значення книжки в житті людини, роль письменників у їх створенні, збагатити читацький досвід школярів; розвивати культуру мовлення, увагу, спостережливість, читацькі смаки; виховувати шанобливе ставлення до писемного слова та його творців, прищеплювати почуття любові до художньої літератури.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Засоби навчання: підручник, кросворд, тематична книжкова виставка, портретна галерея українських письменників, мультимедійні засоби.

Випереджувальне завдання: одна учениця готує слова і костюм для ролі Книги, а четверо учнів — слова для ролей Павлуші, Яви (герої твору В. Нестайка «Тореадори з Васюківки»), Митька і Сергія (герої твору Я. Стельмаха «Митькозавр із Юрківки, або Химера лісового озера»).

Епіграфи до уроку:

Сонце освітлює людині шлях, книжка дає їй крила.

Народна творчість

Вклоняюсь Слову, бо воно — початок,
Вклоняюсь Слову, бо воно — й кінець.
Мій древній предок, але й мій нащадок,
Тяжкий мій хрест і зоряний вінець.

К. Степчин

Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

І. Франко

Перебіг уроку

I. Організаційний етап.

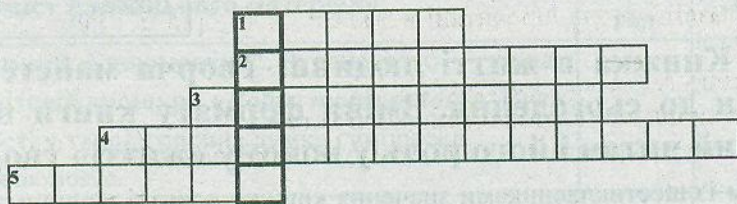
II. Повідомлення теми, мети, цілей уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Вступне слово вчителя.

Ось і закінчилось літо — дивовижна пора відпочинку, цікавих подорожей, нових знайомств і захопливих зустрічей. Літо взяли на свої крила гуси-лебеді й понесли в далекий вирій. Ми ж знову зібрались до школи, щоб поділитися власними враженнями, набути нових знань, здійснюючи пізнавальні подорожі в унікальну Країну знань.

Сьогодні ми помандруємо звивистими стежками української літератури, пригадаємо казки й пісні, з якими виростали ще наші батьки. Прокоментуємо найцікавіші фрагменти прочитаних у 5 класі творів, поринемо в незбагненний світ художніх образів. А допоможе нам у цьому загадкова гостя, яка ось-ось прибуде: щойно ми розгадаємо кросворд — прочитаємо її ім'я.

Розгадування кросворда.

1. Епічний твір чарівного, пригодницького чи побутового характеру, що розповідає про вигадані події. (Казка)
2. Назва країни, у якій Аля — героїня твору Галини Малик зазнає незвичайних пригод. (Недоладія)
3. Прізвище автора казки «Цар Плаксій та Лоскотон». (Симоненко)
4. Прізвище автора повісті «Сіроманець». (Вінграновський)
5. Прізвище автора віршів «Блакить мою душу обвіяла», «Гаї шумлять...!». (Тичина)

Учитель. Правильно відповівши на запитання кросворда, ми зможемо по вертикалі у виділених клітинках прочитати слово. (Книга)

Отже, гостею на нашому сьогоднішньому уроці буде Її Величність Книга.

У клас заходить дівчинка в костюмі Книги.

Читання віршів з елементами бесіди.

Учитель

Молитва до книги

Відкрий мені свічадо своїх дум,
Відкрий свічадо мудрості своєї.
Я виросту — і мій глагол на глум
Підняти вже не зможуть фарисеї.

На ниві Слова, на твоїй ріллі
Не для гордині піт проллю — то тлінне,
А щоб себе на Божій знать землі
І Божим гідно зватися творінням.

Не пожалій мені своїх щедрот —
Я їх примножу і роздам по світу.
Коли ти є — у мене єсть Народ,
Любов, Надія, Віра і Молитва.

О. Чекмишев

— А що каже про книги фольклор? Пригадайте відповідні прислів'я та приказки.

(З книгою жити — з добром дружити. Книга для розуму — що теплий дощ для зерна. Книга вчить, як на світі жити).

Дівчинка-Книга

— Перші книги з'явилися дуже давно.

Давним-давно, вже кілька тисяч років,
Чи то монах, чи, може, хтось з пророків
Папірус взяв, перо і записав
Те віще слово, що колись сказав.

Отак з'явилась наша перша книга,
Шляхи до мудрості від неї почались,
Напевно, до комп'ютера від книги
В ХХ віці людство привели.

А що ж комп'ютер? Він нам і підкаже,
Й складні задачі часом всі розв'яже,
Але і за прогрес, і за комп'ютер теж
Тобі, о Книго, вдячні ми без меж.

ПЕРЕДМОВА	3
ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ	4
Урок 1. Вступ. Книжка в житті людини. Творча майстерня автора від давнини до сьогодення. Зміни формату книги впродовж віків. Сучасний читач і його роль у новому «житті» твору.....	9
Уроки 2–3. Календарно-обрядові пісні. Роль і місце пісні в житті українців. Головні календарні обряди. Народна обрядова пісня, її різновиди. Пісні літнього циклу: «У ржі на межі», «Ой біжить, біжить мала дівчина», «Проведу я русалочки до бору» (русальні); «Заплету віночок», «Ой вінку мій, вінку», «Купайло, Купайло» (купальські); «Маяло житечко, маяло», «Там у полі криниченька» (жнивварські) — на вибір.....	13
Урок 4. Пісні зимового циклу: «Ой хто, хто Миколая любить», «Засівна», «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю!», «Щедрик, щедрик, щедрівочка» (на вибір).....	19
Урок 5. Веснянки: «Ой весна, весна — днем красна», «Ой кувала зозуленька», «А в криво-го танця» (на вибір)	23
Урок 6. Народні колискові пісні: «Ой ти, коте, коточок», «Ой ну, люлі, дитя, спать». Провідні мотиви, лексичні особливості колискових.....	27
Урок 7. УМР № 1. Письмова відповідь на запитання «Яку роль відіграє колискова в житті дитини?»	31
Урок 8. <i>Аналіз письмової роботи.</i> Література рідного краю № 1. Календарно-обрядові пісні рідного краю.....	33
Урок 9. Позакласне читання № 1. Фольклорне свято	35
Урок 10. Контрольна робота № 1 (тестові завдання). Загадково прекрасна і славна давнина України (фольклор).....	41
Урок 11–12. <i>Робота над помилками, допущеними в контрольній роботі.</i> Пісні літературного походження. «Ще не вмерла Україна» П. Чубинського, М. Вербицького — національний гімн держави.....	45
Урок 13. Легенда про дівчину-Україну, яку Господь обдарував піснею, та її зв'язок з «Молитвою» О. Кониського, духовним гімном України	49
Урок 14. «Ой у лузі червона калина похилилася» С. Чарнецького і Г. Труха — пісня, що стала народною	51
Урок 15. Література рідного краю № 2. Автори стрілецьких пісень — наші земляки.....	55
Урок 16–17. Микола Вороний. Коротко про письменника. Поема «Євшан-зілля». Патріотичні почуття й толерантне ставлення до інших народів. Роль слова, пісні, історії в житті будь-якої людини. Краса природи рідного краю.....	59
Урок 18–19. Володимир Рутківський «Джури козака Швайки» («На козацьких островах») — твір про волелюбних, сміливих героїв, які вміють вистояти у складних ситуаціях. Історична основа твору. Тема боротьби українських козаків проти татарської орди у творі В. Рутківського «Джури козака Швайки». Незвичайні здібності козаків-характерників	67
Урок 20. Тарас Шевченко. Відомості про перебування поета в Санкт-Петербурзі. Провідний мотив вірша «Думка» («Тече вода в синє море...»).....	73
Урок 21. Патріотичні мотиви творів Т. Шевченка, їх героїчний пафос, зображення в них історичного минулого. «Іван Підкова». Зміст твору, історична основа.....	77
Урок 22. Риси характеру та поведінка козацьких ватажків, їхні стосунки з підлеглими. Особливості художніх засобів зображення штормового моря, бою. Специфіка ліричних і ліро-епічних творів	83